

Анотація навчальної дисципліни

Основи філософських знань

1. **Викладач:** Ковальов Юрій Володимирович, спеціаліст вищої категорії
2. **Циклова комісія:** викладачів гуманітарних дисциплін
3. **Освітній (освітньо-професійний ступінь):** фаховий молодший бакалавр
4. **Освітньо-професійна програма:** Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Опис навчальної дисципліни

6.1. Кількість кредитів ЄКТС: 3

6.2. Загальна кількість годин: 90, в т. ч.

- аудиторних: 60

- самостійних: 30

6.3. Курс, семестр: курс II, семестр IV

6.4. Форма підсумкового контролю: залік

6.5. Мета навчальної дисципліни: виховувати творчу особистість, яка має високий рівень культури, громадянську відповідальність, національну гідність і патріотизм;

6.6. Компетентності

Інтегральна компетентність:

Вміння використовувати філософські знання для аналізу професійних та соціальних проблем, формування власного світогляду та ціннісних орієнтирів.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Програмні результати:

РН1. Знати свої права як члена суспільства, розуміти цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України.

РН6. Застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності для розв'язання професійних завдань.

РН15. Виявляти навички самостійної роботи та роботи в команді, демонструвати гнучке мислення, відкритість до нових знань.

Перелік тем навчальної дисципліни:

Модуль 1. Гуманістичний зміст історії виникнення і розвитку філософії. Онтологія і гносеологія.

Тема 1. Вступ. Філософія як специфічний тип знання.

Поняття «філософія». Місце філософії в самопізнанні людини. Основні джерела філософії: міфологія, релігія.

Світогляд як духовно практичне засвоєння світу. Структура світогляду.

Типи світогляду. Світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння.

Світобачення та його

принципи: монізм, плюралізм, скептицизм, догматизм, раціоналізм, сенсуалізм.

Предмет і функції філософії.
Філософія в системі культури.

Тема 2. Філософія Стародавнього світу.

Історія філософії як сходження до вершин людського самопізнання.
Стародавня філософія як зародок і колиска всіх наступних типів філософії.
Людина - змістовне ядро всіх проблем стародавньої філософії.
Проблема позбавлення людини від страждань у філософії Стародавньої Індії. Проблеми філософії Стародавнього Китаю.
Антична філософія: особливості розвитку, морально-етична спрямованість.

Тема 3. Філософія європейського середньовіччя та епохи Відродження.

Загальна характеристика доби середньовіччя. Зміни у світогляді під час переходу від античності до середньовіччя. Роль християнства у формуванні середньовічної філософії. Основні проблеми та досягнення філософії доби середньовіччя в Європі та Візантії.
Філософія Відродження: гуманістичний характер; науково-природничі погляди; соціально-політичні ідеї; етика Ренесансу. Проблема людської особистості.

Тема 4. Філософія Нового часу.

Якісно нова спрямованість філософії в епоху ранніх буржуазних революцій в Європі. Пошуки продуктивного методу пізнання: сенсуалізм, раціоналізм.
Новий філософський ідеал у філософії просвітництва. Проблема свободи людини та шляхи її соціального визволення.
Класична німецька філософія. Моральний смисл обмеження людського розуму і розширення меж віри. Особливості та досягнення класичної німецької філософії.

Тема 5 . Філософія ХІХ-ХХ століть.

Своєрідність російської філософії: релігійно-ідеалістичний , революційно-демократичний напрямки, руський космізм.
Перегляд класичної моделі світорозуміння у філософії ХІХ-ХХ століть.
Програми радикального оновлення філософії - філософія Маркса й Енгельса, позитивізм, філософія життя.
Некласична філософія ХХ століття: основні напрямки та їх особливості.
Критика цінностей західних техногенних цивілізацій, відмова від проєктів тотального перевлаштування світу, сцієнтизм та антисцієнтизм, проблеми ірраціонального та несвідомого, екзистенціальна філософія. Проблема знання та мови у філософії.

Тема 6. Філософська думка в Україні.

Джерела української філософської культури. Становлення українського неоплатонізму ХІV- ХVІ століть. Філософська думка українського ренесансу. Специфіка реформації в Україні. Зародження професійної філософії в культурно-освітніх центрах України: Острозькій та Києво-Могилянській академіях.
Г.Сковорода - родоначальник української класичної філософії.
Філософія Т.Г.Шевченка.
Академічна філософія ХІХ століття: особливості, напрямки і основні філософські ідеї. «Культурне відродження» 20-х та філософське відродження 60 -х років ХХ століття. Сучасна філософська думка в Україні. Філософська думка української діаспори.

Тема 7. Проблема буття у філософії.

Поняття «онтологія», «буття». Фундаментальне значення проблеми

буття в філософії. Основні виміри буття (буття речей, природи, людини, духовного і соціального). Світ як всеохоплююча реальність. Єдність природи, суспільства і людини, матеріального буття і людського духу. Практичні витоки людського поділу реальності на об'єктивну та суб'єктивну. Реальність буття та небуття. Єдність матерії, руху, простору, часу. Людська діяльність як особливий спосіб саморуху об'єктивної і суб'єктивної реальності.

Тема 8. Духовний вимір людського буття.

Свідомість людини як діалектичне співвідношення об'єктивної та суб'єктивної реальності, як духовний спосіб орієнтації людини в реальності буття, що розвивається.

Проблематика походження, розвитку і сутності свідомості. Свідомість і мова. Структура та функції свідомості. Свідомість та самосвідомість, свідоме, підсвідоме, несвідоме. Загадкові явища людської свідомості та психіки.

Суспільна свідомість. Форми суспільної свідомості: політична, правова, моральна, естетична, релігійна, філософська та ін. Проблема вибору свободи і відповідальності.

Тема 9. Основи філософського вчення про розвиток.

Діалектика як вчення про розвиток і універсальні зв'язки. Загальні ознаки і людський критерій розвитку.

Принципи діалектики. Категорії діалектики. Закони діалектики, їх методологічне та світоглядне значення.

Антиподи діалектики: софістика, метафізика.

Тема 10. Основний зміст пізнавальної діяльності.

Поняття «гносеологія». Проблема пізнання у філософії. Поняття пізнання та його рівні. Об'єкт і суб'єкт пізнання. Чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне пізнання. Опосередковане та безпосереднє пізнання. Логіка та інтуїція. Пізнання та творчість.

Пізнання і знання. Проблема істини. Практика як критерії істини.

Практика як спосіб ставлення і відношення людини до світу і до самої себе.

Типологія видів практики: виробничої, соціальної, політичної, духовної.

Знання і мудрість.

Методологія. Метод як усвідомлений спосіб пізнавальної діяльності.

Методологічний арсенал науки.

Модуль 2 Соціальна філософія. Релігієзнавство.

Тема 11. Філософський аналіз суспільства.

Поняття суспільства у філософії. Основні підходи до розуміння суспільства. Суспільство як самоорганізуюча і саморозвиваюча система.

Роль географічного природного середовища у житті суспільства.

Демографічні чинники суспільного розвитку. Матеріальні основи розвитку суспільства. Політична система суспільства. Громадське суспільство: поява, основи, ознаки.

Сутність та структура духовного життя суспільства, поняття «культура» як єдність матеріальних і духовних цінностей, вироблених людством.

Історична різноманітність і єдність типів суспільства. Формація і цивілізація. Сучасні концепції суспільного розвитку, його критерії.

Історичний результат як підсумок зіткнення різних сил і тенденцій у суспільному розвитку. Рушійні сили історичного розвитку. Роль і місце насильства в історії.

Тема 12. Філософська концепція людини.

Філософська концепція людини - основа наук про людину. Сутність людини. Праця і мова - фактори становлення й розвитку людини. Проблема людини в історії філософії. Філософський зміст понять «індивід», «індивідуальність», «особистість». Типологія особи. Проблема відчуження людини та шляхи її подолання. Діалектика взаємодії людини і суспільства. •

Самореалізація особи. Роль особистості в історії. Самоцінність людського життя. Сенс життя людини. Проблема людського щастя. Аморальність використання людини як засобу.

Тема 13. Цінності в житті людини і суспільства.

Поняття «аксіологія». Місце аксіології в системі культури. Цінності як визначальні характеристики людського буття. Людина в системі цінностей. Структура цінностей.

Цінність як ядро духовного світу людини. Проблема суб'єктивного вибору. Цінність і ціль. Цінність і життєвий смисл. Цінність як регулятор поведінки людини.

Базові цінності людського буття. Цінність орієнтації. Вищі духовні цінності. Поняття про духовну досконалість.

Глобальні проблеми людства і людина: екологічний і моральний імперативи виживання людства. Стратегія людства в планетарному масштабі. Проблема переходу від техногенної до антропогенної цивілізації.

Тема 14. Релігієзнавство як наука.

Релігієзнавство як явище духовної культури. Виникнення і становлення релігієзнавства як галузі гуманітарного знання.

Поняття і сутність релігії. Релігія - складане духовне утворення.

Соціальні, гносеологічні, онтологічні та психологічні чинники релігії.

Функції релігії. Класифікація релігії та її географія.

Тема 15. Світові, локальні релігії.

Первісні вірування. Релігії Стародавніх цивілізацій.

Світові релігії: буддизм, християнство, іслам та їх течії - загальна характеристика релігій. Нові світові релігії - загальна характеристика.

Локальні релігії: іудаїзм, конфуціанство, даосизм, синтоїзм, сикхізм, зороастризм, ведизм, джайнізм, брахманізм - загальна характеристика.

Тема 16. Релігійні конфесії в Україні.

Дохристиянські вірування східних слов'ян. Розвиток християнства в Україні. Християнські конфесії. Церковні розколи та їх вплив на сучасну релігійну ситуацію в Україні. Нехристиянські релігії в Україні. Нетрадиційні релігії. Секти.

Свобода совісті як загальнолюдська цінність. Законодавче закріплення свободи совісті в Україні.